

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja	10.— K
pol leta	5.— "
četrt leta	2.50 "
posamezna številka po 20 h.	

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
dvakrat . . . 12 "
trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 28. julija 1916.

Za skupno delo.

Na svoje povabilo k skupnemu delu je prejelo vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva te odgovore, ki jih prijavljamo natančno po originalih:

Cenjeno vodstvo

Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

Potrijujemo prejem Vašega c. pisma z dne 19. maja t. l. in Vam odgovorimo sledeče:

V svoji seji dne 10. junija 1916 se je odbor po temeljitem preudarku odločil za odklonilno stališče iz sledečih razlogov:

a) Vsled vojskega časa zadeva, ki jo je sprožilo c. vodstvo, ni tako aktualna in ni posebnega upanja, da bi se sedaj, ko so zborovanja in tisk zelo omejena, udeležila.

b) Sodelovanje naše Zveze v nameravani organizaciji, ki nje snovatelj zagovarja nam uprav nasprotna načela osobito glede verstvene in нравstvene vzgoje, bi bilo povečini onemogočeno.

c) Kar bo nameravana organizacija započela dobrega, bo naša Zveza, ki ima ugotovljena trdna načela, itak krepko podpirala.

d) Vpliv naše Zveze je vsestransko napredoval. S svojim ugledom in jasnimi načeli je »Slomškova zveza« dosegla in — tako upamo — bo dosegla tudi v bodoče v vsakem oziru najlepše uspehe.

S tovariškim pozdravom!

Vodstvo »Slomškove zveze«

v Ljubljani, dne 12. junija 1916.

Fr. Jaklič s. r., Adolf Sadar s. r.,

Društvo slov. profesorjev v Ljubljani.

Št. 7. V Ljubljani, dne 20. VI. 1916.

Slavno društvo!

Prejeli smo Vaš oklic za skupno delo z dne 19. maja 1916.

K Vašim formalnim predlogom odgovarjamo sledeče:

LISTEK

Fran Erjavec:

Pisma.

III.

Gradec, 5. junija 1916.

Dragi tovariš!

Dolgo se že nisem oglašil! Pa kaj bi se opravičeval, da sem len človek; to vem sam. Pa tudi moja silna lenoba ni edini vzrok, da sem molčal tako dolgo, ker vsak človek piše, kadar mu je polno srce in duša. Tedaj vse kipi v njem, čuti neko silno potrebo, da se razodene dragi duši in če te nima pri roki, tedaj napiše pismo.

Večkrat sem že medtem menjal svoje bivališče; ah, prav cigansko življenje živim, zato sem tudi včeraj naknadno dobil

K 1. Izjavljamo, da se pridružimo k skupnemu delu.

K 2. Zastopniki naši bodo: predsednik društva dr. J. Žmavc, tajn. namestnik dr. J. Debevec ter odbornik prof. J. Vesenjak.

K 3. in 4. ne smatramo za umestno, razvijati kakšna načela.

Bodi nam dovoljena še pripomba, da je prvi sestanek mogoč šele po začetku šolskega leta 1916/17.

V ime odbora:

Dr. J. Debevec s. r.,

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva

v Ljubljani.

V odgovor na Vaš cenjeni dopis z dne 19. maja 1916, št. 166, izjavljamo sledeče:

Društvo slovenskih učiteljev v Ljubljani je načelno za ustanovitev nameravanega Narodnega kulturnega sveta. Skupnemu delu bi se pa pridružilo šele po sklepu vojske, ko se bo dalo delati tedanjim, sedaj še neznanim razmeram primerno.

Za odbor:

**V. Zupančič s. r., Marija Mehle s. r.,
Ema Žerjav,**

V Ljubljani, dne 28. junija 1916.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Št. 163. V Ormožu, 19. VI. 1916.

Slavna

Zaveza avstrijskega jugoslov. učiteljstva v Ljubljani

se s tem obvešča, da je Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem v svoji vodstveni seji dne 18. VI. 1916 določila tovariša nadučitelja Pavla Flereta v Letušu svojim zastopnikom za od Zaveze projektirani I. sestanek vsega slovenskega učiteljstva »za skupno delo«.

Dotični dekret, oz. duštveno legitimacijo ima imenovani tovariš v rokah.

S tov. pozdravi!

J. Rajšp s. r.,

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je imenovalo za svojega zastopnika tovariša Frana Črnagoja, nadučitelja v Ljubljani-Barju.

Slov. Šolsko Matice zastopajo: predsednik H. Schreiner (nam. prof. Ilesič), ravnatelj V. Bežek in nadučitelj Jakob Dimnik.

cel zavoj »Tovarišev«. Skrbno sem jih pregledal in občudoval naša junaštva na učiteljski fronti, pa kaj hočemo, vojna in junaštva sta si najbližja soseda. Najbolj me je zanimal Šegov članek o srednjeevropski učiteljski zvezi in Fleretov o skupnem delovanju z našimi klerikalnimi tovariši. Sicer se pa povrnem k tej stvari drugič.

Prav nič me pa niso zadovoljili članki in notice o skrbi za mladino. Pred tridesetimi leti bi se morda za silo s tem še izhajalo, danes je vse to več ali manj slemišje, niti krpanje ne več. Poglejmo le mesta, kjer delujejo že desetletja važna in močna društva (na Dunaju n. pr. velekulturna organizacija soc.-demokracije »Kinderfreude«.) v smislu »Tovariševih« predlogov in načrtov. Kaj se je doseglo tam? Če primerjamo vso energijo in vse izdatke s celotnim vprašanjem varstva mladine, je rezultat popolnoma negativen. Zadnja leta so se pa socialne razmere

Vojna.

JULIJ FRIEDL

Iz Slivnice pri Mariboru nam pišejo: Dobili smo žalostno poročilo, da je na laški fronti padel junaške smrti, zadet od granate, tukajšnji učitelj in poročnik Julij Friedl v 22. letu svoje dobe, odlikovan s srebrno in bronasto svetinjo za hrabrost. — Pokojni tovariš je bil vnet in neumorno delaven učitelj, izborn glasbenik in pevec ter telovadec. Visoko je bil spoštovan ter priljubljen v vseh krogih. Tudi dva brata njegova, oba učitelja, se borita za domovino. — Iskreno sožalje njegovi čislani rodovini!

Počivaj sladko, dragi tovariš-junak, v tuji zemlji!

IN ZDAJ ŠE ČAŠO TO!...

In zdaj in zdaj — še čašo to, ah, najgrenkejšega napoja s tresočo dvignem naj rokó na onemela usta svoja?

Desnica, stoj, saj ta napoj ni žalostna resnica; ne dvigni še, desnica, saj ta napoj sen je strašan, izgine pa, ko sine dan, in svet krasen se pred očmi spet zablíši, in novo hrepenenje prešine mi življenje... Gorje, gorje, že sije dan, sen pa zbežati noče; resnica kakor kip sklesan, glej, zapovedujoče stoji pred mano in veli: »Zdaj dvigni čašo, pij iz nje družine ljubljene — solzé, s solzami lastno srkaj kri!...« Gorje, gorje, ne počí mi, srce!... 16. junija 1916.

Fr. Rojec.

TRIJE EVROPSKI TABORI.

»Ruskoe Slovo« ve baje iz dobrega vira, da se za čas po vojni pripravljajo razdelitev Evrope na tri tabore. Doslej se je le vedelo, da nastaneta dve skupini: Srednja Evropa centralnih držav in na

pariški konferenci ustvarjena gospodarska četverozveza. Zdaj se je pa začelo še gibanje za ustanovitev gospodarske zveze nevtralnih držav, ki naj varuje nevtralce v borbi med gospodarsko četverozvezo in Srednjo Evropo. Zlasti na Skandinavskem, na Nizozemskem in v Švici se boje, da bi jih gospodarska vojna velikih držav lahko celo zadušila, če se pravočasno ne zavarujejo. Pogajanja za nevtralno zvezo se že pripravljajo.

PAPEŽ IN MIROVNA KONFERENCA.

V italijanski zbornici se je katoliški poslanec Topini zavzel za to, naj bo na bodočo mirovno konferenco povabljen tudi papež. Velik del zbornice je tej želji ugovarjal. Katoliški zadrugar Civiani je izjavil, da bodo tudi italijanski katoličani proti udeležbi papeža na mirovni konferenci, če bi jo predlagali centralni državi za to, da bi Italiji delali težave. Pri razpravi o tem dogodku je italijansko časopisje priznalo, da je neresnična zlasti v centralnih državah razširjena vest, da je papež zaradi posebnega dogovora med četverozveznimi državami izključen že v naprej od bodoče mirovne konference.

VPOKLIC ČRNOVOJNIKOV.

Z Dunaja poročajo: Na zadnjih prebiranjih potrjeni črnovojniki bodo, kakor znano, vpoklicani pod orožje, čim bodo glavna žetvena dela končana. Po dosedanjih dispozicijah se bodo vpoklici izvršili v dveh serijah. Okolo 15. avgusta bodo najbrž vpoklicani črnovojniki do 36. leta.

ANATOLE FRANCE ZA NADALJEVANJE VOJNE.

Najznamenitejši sedanjih francoskih pisateljev, Anatole France, ki je bil časih nasprotnik vojne in militarizma ter se vnmal za sporazumljenje med Francozi in Nemci, je pisal zdaj — tako javlja »Pester Lloyd« — prijatelju pismo, v katerem pravi: Misel, ki jo imajo morda v Ameriki, da je zdaj čas končati vojno, ne dobi pritrdjevanja na Francoskem. Prisegam Vam, Francozi so popolnoma edini v tem, da se bodo borili, dokler ne dosežejo popolne zmage.

DOPISOVANJE VOJNIM UJETNIKOM.

Skupni centralni biro za vojaške ujetnike na Dunaju naznanja: Občinstvo se opo-

vedno bolj izpreminjale. Prepad med družabnimi razredi se je vedno bolj in bolj poglobljeval, razvoj družbe v kapitalistični smeri je imel tudi na mladino in vzgojo žalosten vpliv. Vojna je pa še ugrabila tisočim družinam rednike, milijonom otrok očete. Število stradalajočih otrok se je podesetorilo, in domača vzgoja je danes pogosto samo — ironija. Število otrok s kazenskimi prestopki in število mladostnih zločincev se je potrojilo in še več, in te razmere ne bodo izginile s sklepom miru. Prosim te sedaj, ali bi bilo to obširno in pereče vprašanje rešeno s par otroškimi igrišči in z nekaterimi kuhinjami, kjer bi dobivalo par ducatov otrok brezplačno kosilo, z društvi, kjer bi se deklamiralo o ljubezni do mladine! Ne, skrb za mladino ni in ne sme biti več stvar čuvstva, ampak potrebe, ne sme biti slemišenje, ampak resno, dalekovidno delo. Drugod so to že uvideli. Nemška mesta n. pr. imajo že od l. 1901 posebne

mladinske urade in pred par meseci je ustanovila podobnega tudi dunajska mestna občina. Ta urad obsega zadeve varuštva, skrb za dojenčke, prisilno vzgojo i. dr. O veliki noči je pisala dunajska »Zeit«, da ima vlada že pripravljen poseben zakon, ki bo nalagal deželam in občinam gotove dolžnosti v varstvu mladine. Ne poznam tega zakona, a prav gotovo bo to velik in energičen korak naprej. Ker pa ravno v tem vprašanju igrajo krajevne razmere tako važno vlogo, je edino umestno, če se izroči glavni del eksekutive občini. Ona je instanca z gotovo avtoriteto, močjo in sredstvi in njena dolžnost mora biti tudi skrb za mladino, ona edina more res tu storiti kaj pozitivnega in uspešnega. Ni moja naloga, da bi tu postavil načrt tozadevne komunalne politike, opozarjam le na dolžnost, ki čaka tu učitelja. Izražena je v kratkem stavku: resno in intenzivno se mora baviti s politiko, posebno s komunalno politiko. »In

zarja v lastno korist, da naj omeji dopisovanje vojnim vjetnikom na poštne dopisnice ter naj ne piše pisem, ker je dokazano, da pismo rabi povprečno 2 meseca dalje za vročitev, kakor dopisnica. Vzrok temu ravnanju niso pri poštnem uradovanju, temveč pri cenzuri, ker se cenzurirajo vedno dopisnice pred pismi, ter v istem času, katerega zahteva pismo, se reši že 5 do 10 in tudi več dopisnic. Tako je omogočeno veliko dopisovalcem, da prejmejo vojni ujetniki točno dopisnice od svojcev.

ŠOLSTVO V HELMSKEM OZEMLJU.

Kakor znano, je malo pred vojno ruska vlada odtrgala helmsko gubernijo od poljske celote in jo priključila upravi ruskega cesarstva. Avstrijska uprava je to rusko nasilnost zopet popravila in helmsko ozemlje zopet združila z materjo Poljsko. »Głos Lubelski« objavlja zanimivo statistiko poljskega šolstva v helmskem ozemlju. V 13 občinah, ki obsegajo 250 vasic, se nahaja že sedaj 51 šol, v katerih poučuje 56 največ ženskih učnih oseb. Učencev je 2500, to je povprečno na vsako šolo po 50. Šole vzdržuje »Meščanski odbor«. Učeca se mladina prispeva po rublju na mesec.

AVSTRIJSKI DRŽAVNI PRORAČUN PO Š 14.

Državni zakonik objavlja cesarsko naredbo o državnem gospodarstvu od 1. julija 1916 do 31. decembra 1916. Ta začasni proračun pooblašča vlado, da sme pobirati davke, doklade in pristojbine po obstoječih normah in izplačevati državne izdatke na račun državnega proračuna, ki naj bi se zakonito sestavil za upravno leto 1916/17. Cesarska naredba vsebuje tudi pooblastilo, da se brez trajne obremenitve državnega zaklada nabavijo s kreditnimi operacijami potrebna sredstva za pokritje iz državnih dohodkov upravnih let 1914/15 in 1915/16 nepokritih državnih izdatkov.

NA OGRSKEM.

Tretje prebiranje črnovojniških letnikov 1877 do 1866, ki je pri nas že dovršeno, se vrši na Ogrskem šele od 29. avgusta do 21. septembra.

SMOTER VOJNE — LAŠKA REPUBLIKA.

»Baseler Nachrichten« poročajo iz Rima: Organizacija rimskih republikancev je sprejela dnevni red, ki izjavlja, da ne umeva, kakaj je vstopil socialist Comandini v »ministrstvo kralja«, ker tega koraka narodna potreba ne more upravičiti. Končni smoter te vojne more biti le italijanska ljudovlada.

FRANCOSKI FINANČNI KROGI O KONCU VOJNE.

Bazelski listi javljajo: Francoski finančni krogi sodijo, da se mora vojna do konca leta končati. Diplomati morajo dobiti formulo, ki bo omogočila mir. — Švicarski listi nadalje javljajo: Po zanesljivih poročilih iz Pariza je bila ministru Briandu od parlamenta izrečena zaupnica zaradi tega, ker je vlada izjavila, da bo najkasneje do konca leta izvojevana zmaga in bo konec vojne.

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

spet se oglasi jih sto: učitelj se ne sme mešati v politiško blato. Da, žalibog sta na Slovenskem politika in pa gostilniško kričanje identična pojma, in do tega se učitelj res nikakor ne sme ponižati. Pač pa je učiteljevo sodelovanje v domačem občinskem odboru neobhodno potrebno in ravno tu mora tudi priti ona sto in stotisočkrat po nemarnem izrečena fraza »delo za narod« do plodonosne veljave. O odgovoru, da je v današnjih razmerah to nemogoče, danes ne moremo debatirati. Gotovo pa je politiška naobrazba za vsakega učitelja neobhodno potrebna in aktivno sodelovanje v komunalni politiki njegova dolžnost. In tudi tu pride njegova skrb za mladino do uspešnega uveljavljanja. Teorije socializma postajajo istina, in tudi mladina in vzgoja morata postati javna zadeva.

Pozdravlja Te

Tvoj

F.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

V »Tednu Rdečega križa« je nabrala šolska mladina v Gorjah na Gorenjskem 106 K, znakov pa je prodala za 174 K = 280 K; Lichtenthurnov zavod v Ljubljani s šolsko priredbo 213 K 89 vin.; razstava ženskih ročnih del šentjakobske šole v Ljubljani 874 K 38 vin.; Franc Korbar, učenec ljudske šole v Preserjih pri Radomljah, 8 K; učiteljica Tonica Kračmanova v St. Lenartu pri Laškem Trgu 2 K; šolsko vodstvo v Semiču 224 K čistega dohodka dveh prireditvev tankajšnje šolske mladine; vodstvo slovenske ljudske šole na Vrdeli nabranih med učenci tekom meseca junija 12 K 88 vin.; v »Tednu Rdečega križa« zbrali šolski otroci v Radovici (Bela Krajina) 25 K; uprizoritve »V kraljestvu palčkov« po CM šolah v Trstu 1023 K 80 vin.; ravnatelj Fr. Robič in učitelj Fr. Zacherl v Ljutomeru za julij po 5 K = 10 K; roditeljski sestanek v Šoli na Katinari 68 K 50 vin.; skupaj 2742 K 45 vin.

V zadnji številki izkazanih 136.729 K 51 v. Danes izkazanih 2.742 K 45 v.

Doslej nabranih 139.471 K 96 v.

V izkazu, priobčenem v 12. številki, mora stati pri vsoti 1398 K 56 vin., da so nabrali ta znesek v Šmartnem pri Litiji, kar je pomotoma izpuščeno.

IV. VOJNO POSOJILO.

Pri nastopnih šolskih nabirališčih na Slovenskem Stajerskem so po prizadevanju in agitaciji slovenskega učiteljstva podpisali za IV. vojno posojilo, in sicer: Št. Jurij ob Ščavnici 200.000 K; Št. Jakob v Sl. Gor. 145.000 K; Arvež 80.000 K; Jarenina 64.000 K; Hajdina pri Ptuj 58.000 K; Tezna 45.000 K; Št. Lenart v Sl. Gor. 44.000 K; Tinsko pri Slov. Bistrici 37.000 K; Št. Jurij ob Pesnici 36.000 K; Sv. Marko pri Ptuj 36.000 K; Vičina 30.000 K; Selnica 21.000 K; Žužem 26.000 K; Slov. Gradec 26.000 K; Št. Rupert 20.000 K; Hože 8.000 K; Šmiklavž 21.000 K; Celje okolica 900 K; skupno torej — kolikor nam je doslej znano — 97.900 K. — Po prizadevanju tov. M. Debelaka, nadučitelja v Šmartnem pri Litiji, se je podpisalo III. vojnega posojila 10.000 K (ne 8000 K, kakor je pomotoma izkazano v 12. številki).

V 12. številki izkazanih 1.034.900 K — v. Danes izkazanih 897.900 K — v.

Skupaj IV. vojno posojilo 1.932.800 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd. 139.471 K 96 v. III. vojno posojilo 274.148 K 69 v. IV. vojno posojilo 1.932.800 K — v. Srednje šole 29.704 K 58 v. Končna vsota 2.376.125 K 23 v.

Kaj bo z ljudsko šolo.

To vprašanje sedaj najbolj zanima vse učiteljstvo v naši državi, kar je popolnoma razumljivo. — Nemške učiteljske organizacije na Koroškem, Stajerskem in Češkem zahtevajo podržavljenje ljudske šole, kar pa odklanja nižjeavstrijsko, moravsko in šlezjsko nemško učiteljstvo. —

Zveza čeških učiteljskih društev je zavzela to stališče: »Podržavljenje ljudske šole je v prvi vrsti gospodarsko vprašanje, in tega ne bo tako lahko rešiti po vojni, ko bodo na vse strani odločevale gospodarske razmere. Drugič: kar država zahteva od ljudske šole, ji ta daje brez ugovora, ne da bi bila država dolžna šolo vzdrževati. Ti dve dejstvi bosta gotovo odločila, da se država ne izreče za podržavljenje ljudske šole in da bo agitacija nemških tovarišev brez uspeha. Od češke strani so stremljenje po podržavljenju ljudske šole vedno zavračali, ker bi naša narodna avtonomija izgubila kos svojih lastnih tal. Tudi javno časopisje je odklonilo sedanjo agitacijo nemškega učiteljstva. Gotovo je, da se bo to vprašanje rešilo neke drugje in da bodo glasovi čeških zastopnikov tudi nekaj veljali.«

Kako je stališče vseslovenskega učiteljstva, to naj bi se ugotovilo v prvi vrsti na sestanku tega učiteljsva, ki ga namestila naša Zaveza sklicati s pozivom »Za skupno delo!« — Soglasno mnenje vsega slovenskega učiteljstva bo gotovo uvaževali takrat in tam, kadar in kjer bodo odločevali našo in našega šolstva usodo. Moralna in stanovska dolžnost vsakega posameznika je, da se ne cepimo ob reševanju tega vprašanja, ki je za nas vse skupno in najvažnejše, nego da nastopimo kot kompaktna masa za boljše bodočnost svojega šolstva in stanu!

Štatistika.

Da bo mogoče sestaviti natančno in zanesljivo štatistiko o vsem delu, ki sta ga v dobi vojne izvršila šola in učiteljstvo, pozivljamo vsa šolska vodstva po vsem slovenskem ozemlju, naj se takoj lotijo tega dela. Vsako šolsko vodstvo ima gotovo ves material že zbran, treba ga je le prenesti in označiti v razpredelnico, katere vzorec prijavljamo na tem mestu.

Vsak šolski voditelj naj si nariše tako razpredelnico na pol pole papirja, naj jo izpolni v vseh njenih delih ter jo pošlje

na šolsko vodstvo v Zagorju-Toplicah zanesljivo do 30. t. m.

Kolikor nam je znano, imajo c. kr. okrajni šolski nadzorniki vse zbirke znanovane. Prosimo jih tem potom, naj dajo te svoje seznanke gorenjemu naslovu na razpolago, da pojde delo hitreje in natančnejše izpod rok.

Sodelovanje vsakogar v tem oziru je domoljubna in stanovska dolžnost, da pokažemo javno, koliko ogromnega dela sta izvršila slovenska šola in slovensko učiteljstvo v dobi te vojne!

Dežela:	Okraj:	Ime šole (pečat):
Posebne opazke:		
		Koliko učnih oseb je na šoli?
		„ „ „ „ v vojni službi?
		„ „ „ „ padlih?
		„ „ „ „ ranjenih?
		„ „ „ „ odlikov.?
		„ učencev šteje šola?
Zbirke v dobi vojne?		
	parov	nogavic napletli — nabrali
	„	rokavic „ „
	„	žilogrelcev „ „
	„	dokolenk „ „
	„	papirnatih vlog sešili
	kosov	snežnih kučem napletli
	„	spodnjih hlač sešili
	„	sraje sešili
	„	jopičev sešili ali napletli
	kg	svežega sadja nabrali
	„	suhega „ „
	„	mesa „ „
	„	medu „ „
	„	peciva „ „
	kosov	jaje „ „
	„	klobas „ „
	l	vina „ „
	„	žganja „ „
	„	mleka „ „
	„	sadnega soka „ „
	kg	volnenih krp „ „
	„	kavčuka „ „
	število	popisanih medenih možnarjev
	kg	železa
	„	bakra
	„	cina
	„	cinka
	„	niklja
	„	medi
	gramov	zbirka zlata „Zlato dam za železo“
	K —	za „Rdeči križ“
		članov nabrali za „Rdeči križ“
	K — h —	„Teden Rdečega križa“
	K — h —	Šolarske tedenske zbirke do 15./7. 16.
		Vojno posojilo a) šola
		b) okoliš
		letakov razdelili
	kg	jagod in robid. listja Adlerju v Oberlaa
		raznega

Šola in vojna.

Naučno ministrstvo objavlja: Sedanja vojna je jasno dokazala, kako veliko vlogo igra nravnost v modernem boju. Zato je začelo vrhovno armadno poveljstvo razmišljati o načinu, kako bi se moralni činitelj v oboroženi moči okrepil in s kakšnimi sredstvi bi se po vojni povzdignil smisel prebivalstva za vojno moč države. V tozadevnem dopisu vrhovnega armadnega poveljstva z dne 25. januarja 1916 na ministrsko predsedstvo se opozarja, da bi bila predvsem šola — kot naravna gojiteljica domoljubnega duha — poklicana, da v doseg omenjene svrhe stopi v službo armade. V šolah naj bi se na slavnosten način naznanila vsa odlikovanja za hrabrost pred sovražnikom, ki so si jih zaslužili bivši učitelji in učenci dotičnega šolskega zavoda; to bi ne vplivalo le na duha učencev kot bodočih vojakov, marveč po njih tudi na duha v družinah. Istemu namenu bi dobro služile tudi spomenice v letnih poročilih, v katerih bi bilo opisati delež, ki ga je imel dotični zavod v svetovni vojni, in navesti

vse učitelje in učence lastnega zavoda, ki so služili pred sovražnikom, ter posebno poudariti odlikovance. Glede odlikovanj se morejo šolska vodstva izvestiti v uradnih razglasih ali pa pri nadomestnih krdelih.

VOJNA PODPORA VPOKOJENEMU UČITELJSTVU NA HRVATSKEM.

Vsi vpokojeni učitelji in učiteljice ter učiteljske vdove, ki se niso zopet poročile, na Hrvatskem so prejeli od vlade enkratno vojno podporo po 200 K.

Razstava ženskih ročnih del.

v vel. dvorani »Mest. doma« v Ljubljani.

V dobi, ko se vse naše misli pečajo z vojnimi dogodki in z domačimi skrbmi, nam je bil dobrodošel intermezzo razstava ženskih ročnih del, ki so jo priredile učenke šentjakobske šole v »Mest. domu« v Ljubljani od 18. do 25. junija t. l. Namen razstave je bil pomagati invalidom dežele kranjske, ozir. stolnega mesta Ljubljane, ki bodo po vojni za delo nezmožni. V to naj bi pripomogla dela učenk, ki so jih honorirale dame, naročnice in vstopnina k razstavi, kjer so bila ta dela občinstvu na ogled. Bila je to ideja učiteljice ženskih ročnih del na šentjakobski šoli Marije Meškove, ki je svojo misel navzlic mnogim težkočam izborno izvedla.

Razstava se je pričela v nedeljo, 18. jun. t. l., ob 11. dop. z otvoritveno slavnostjo, za katero je koleginja Meškova zasnovala jako srečen načrt. Za uvod je zaigrala vojaška godba koračnico in krasno, pretresujočo skladbo »Molitev pred bitko«. V tem so nastopile begunke in Kranjce ter se razpostavile ob odru, na katerem je stal pripravljen zbor šentjakobskih pevk. Nastopil je predsednik razstavnega odbora ter je nagovoril navzoče odlično občinstvo, imenoma zastopnike vlade, vojaštva, šolstva in cerkve ter je razložil pomen in namen razstave. Pevke zapoje 1 kitico cesarske pesmi, zavesa med njimi se odpre in pokaže se krasna alegorična živa slika, ki je predstavljala, kako se klanjajo Avstrija in Kranjska, zlasti šolarice našemu vladarju in kako dela mladina v pomoč vojaštvu. Nato so se vrstile deklamacije, govori in petje učenk. Med temi bi dali prvenstvo »Goriški begunki«, ki jo je z dušo in srcem prednašala učenka VI. b razreda Jolanda Gabrščekova. Vmes je pel zbor 4 vrstične kitice po melodiji »Sirota cigan«. Pa tudi ostale deklice so dobro izvršile svojo nalogo, tako učenka VIII. b razr. Cecilija Pristova, ki je imela »Nagovor na cesarja«, učenka VII. b razr. Marija Rusova »Pozdrav gostov«, učenka VIII. b razreda Ana Jerajeva deklamacijo »Soči«, učenka VIII. a razreda Marija Repičeva deklamacija »Mati in sin«, učenka VIII. a razr. Milena Žunova svoj »Nagovor na invalide«. Dobro se je tudi izkazal zbor šentjakobskih pevk, ki ima krasne glasove. Vodila ga je jako spretno učiteljica Mar. Šerčeva.

Izmenoma z nastopom deklamovale so deklice pele poleg cesarske pesmi pesem »Domovje moje Avstrija«, »Oj, ti moj dom, ti zemlja mila«, »Goriška begunka«, »Kdor ima srce«, »Venček narodnih pesmi« in »Pesem o vinarjih«. Koncem je prišla še 4. kitica ces. pesmi, na kar je bila razstava otvorjena.

Otvoritvena slavnost se je ponovila v četrtek, 22. jun., pred natlačeno polno dvorano.

Za razstavo, zlasti pa za otvoritveno slavnost je mnogo storil razstavni odbor: ravnateljica M. Maroltova ter učiteljice I. Kalinova, A. Svetkova, M. Šerčeva, S. Vencajzova in E. Žerjavova.

In razstava sama?

Ni nas samo zadovoljila, temveč naravnost zadivila in očarala. Človek se čudi, da so vse te krasne fine srajce, bluze, životke, žepne robce, prtiče, ovrtnike, potekače, prevleke za blazine, prte s servijetami izvršile 11- do 15letne ljudskošolske deklice, saj so to izdelki, ki bi delali čast vsakemu tudi višjemu dekliskemu zavodu. Poleg finega perila so bila na ogled tudi praktična dela ženske ročne umetnosti, kakor kuhinjska oprema in spretno zakrpano živотно in namizno perilo. Zanimiva je bila miza, pogrnjena s kranjskim prtičem in na njej pristen kranjski kolač, nad mizo pa na roko šivan ošpetelj. V razstavi je bil tudi bazar, obsegajoč darila učenk, katerih izkupiček je bil tudi določen za invalide.

Vsa dela so bila razstavljena v okusno opremljeni dvorani, okrašeni z zelenjem in belim cvetjem. Razne mizice in stojala, pregrnjena s prtiči, so dala vsem slikovit vtisk.

Občinstvo je z zanimanjem posečalo razstavo ter odkrito izrekalo priznanje učiteljici ženskih ročnih del M. Meškovi, ki je lahko ponosna na svoj uspeh. Izrekamo ji tudi mi iskrene čestitke tako na izbornih učnih uspehih kakor tudi na izvrstno uspeli prireditvi v pomoč našim viteškim borilcem.

Književnost.

Letno poročilo I. mestne šestrazredne deške ljudske šole v Ljubljani o vojnem šolskem letu 1915-16. — V spomin na svetovno vojno sestavil in na svetlo dal

šolski vodja Jakob Dimnik. — »Ljudje postanejo ljudje, če jih šola izobrazi v ljudi, ki so v duhu modri, v dejanjih dobri in v srcu pobožni.« — V Ljubljani meseca julija 1916. — Založila I. mestna deška ljudska šola. — Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. — Tako se glasi naslov tega letnega poročila, ki ga je sestavil in izdal tovariš Jakob Dimnik v drugem vojnem letu. — Poročilo ima to bogato vsebino: Članki: I. Člani naše cesarske hiše na bojišču. — II. Ljubljana za člane naše cesarske hiše. — III. Generalni polkovnik Svetozar Borojevič pl. Bojna. — IV. Veliki admiral Anton Haus. — V. Svetovna vojna in šola. — VI. Šolski dnevnik. — VII. Imenik učencev. — VIII. Učiteljski zbor. — IX. Šolska oblast. — Na platnicah: Otrnok in vojna. — Slovenskim materam. — Z bojišča. — Slike: 1. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I. — 2. Nadvojvoda-prestolonaslednik Karel Franc Jožef. — 3. Feldmaršal nadvojvoda Friderik. — 4. Generaloberst nadvojvoda Evgen. — 5. Generalni polkovnik Svetozar Borojevič pl. Bojna. — 6. Veliki admiral Anton Haus. — 7. Deželni predsednik Henrik grof Attems. — 8. Sekcijski načelnik Rudolf grof Chorinsky. — 9. Deželni šolski nadzornik dr. Mihael Opeka itd. — 10. Brambni ščit v železju. — Iz te vsebine je razvidno, kako pregledno in instruktivno je tovariš Dimnik sestavil izvestje svojega vzorno delavnega učnega zavoda. Vrednost te publikacije ostane stalna in bo še znanjem pričala, kako je šola dejansko živela in delovala v tem velikem času. Ta knjiga je slika in zrcalo smotrne patriotične vzgoje zavednega slovenskega učiteljstva, ki je v tej silni dobi storilo vse, da se državna misel čvrsto in neomajno zaplodi v srcih slovenske mladine. — Navedena dejstva sama hvajajo to plemenito delovanje naših ljubljanskih tovarišev s I. mestne šole bolj, nego more to storiti beseda. — Posebno ceno dajejo poetični primerni citati, ki jih napravljajo knjižno, resno obiležje.

»Napredak«, naučno pedagoška smotra. Izdaje hrvatski pedagoško-književni zbor. Glavni urednik: Stjepan Basariček. Saurednici: Davorin Trstenjak i Josip Škavič. Sadržaj. Teorijska pedagogija. Josip Marić: K problemu seksualnoga uzgajanja. Danijel Bátor: Da li je školi zadatak, da djeci tumači spolne odnose. Miloš Borojević: Dr. W. Lay o temeljima i principima škole akcije. Praktična pedagogija. Davorin Trstenjak: Umno uzgajanje treba da ima praktičnu svrhu. Danijel Katić: Obuka u početnom računstvu. Književna smotra. Obnovljene naše školske knjige. Obzor po pedagoškom svijetu. Davorin Trstenjak: Dostojevski o tjelesnoj kazni u uzgajanju. Stjepan Bauer: Iz njemačke pedagoške literature. Manji članci i bilješke. — Jedan osobiti jubilej. Milan Šević: Pedagoški zapisi. Davorin Trstenjak: Sitna pedagogija.

Srednješolske vesti.

SREDNJEŠOLSKI KONVIKTI.

»Edinosti« pišejo: Šolsko leto se pomika svojemu koncu. Dijaki se ne vračajo tako veseli domov kot prejšnja leta; doma najdejo potrto mater, sestre in mlajše bratce, toda očeta in bratov le ni!... Ako se pa dijaki ne morejo veseliti počitnic, jih pozdravljajo starši. Kako ne, saj jim počitnice prihranijo obilo stroškov. Da bi pa vsaj obilnim in neznosnim stroškom sledil dober uspeh! Toda, mnogi se vračajo na počitnice z dvojčkami. Misel na vojno in svoje je reš ljuta mora, ki tlači dijakovo dušo, ali je še drugih bistvenih vzrokov, zaradi katerih dijaštvo ne more napredovati. Dijak potrebuje v prvi vrsti vestnega nadzorstva, pa zdrave, dobre in obilne hrane. To so predpogoji, brez katerih je vsak napredek izključen. Nikdar pred vojno se beseda »izkoriščanje« ni slišala tako pogostoma kot sedaj — tudi dijakova gospodinja hoče imeti tu svoj delež. Časih so bile gospodinje, ki so dobrodejno vplivale na dijakovo vztrajnost in marljivost, ki so — z eno besedo — nadomestovale skrbne roditelje, sedaj roje tudi njim vse druge misli po glavi. Dijaki dobivajo neprimerno slabo hrano ter so pripuščeni sebi in slabi družbi v milost in nemilost. — Kaj je torej storiti v sedanjih kritičnih časih? Hočemo-li čakati konca vojne, da se razmere izboljšajo? Vojna ide svojo dolgo, trdovratno pot in z njo leta otroška. Šola torej ni odlašati. Pač se more odpomoci temu na način, ki bo koristil otrokom, starem in državi sami. Z vsako srednjo šolo naj bi bil združen konvikt, kjer bi dijaki dobivali nadzorstvo, hrano in stanovanje, seveda proti primerni denarni odškodnini — in to vsaj do dovršenega četrtega razreda. S tem bi bila nekako začrtana smer

poznejšega dijaškega življenja. Nadzorniki, prefekti konvikta bi obenem lahko v patriotičnem smislu vplivali na mladino, s čimer bi se vzgojili dobre državljane. Lahko si mislimo, s kakšnim veseljem bi starši pozdravljali tako plemenito ustanovo. Poklicani krogi naj bi začeli takoj pripravljati temelj takemu prekornemu podjetju.

Realka v Idriji. Na idrijski c. kr. višji realki so bili koncem leta 103 dijaki: odličnjakov je 8, padlo jih je 7. V VII. šoli sta le dva dijaka, ki sta delala in napravila 8. julija maturo. Vsi drugi so že v vojni. V pripravljalnem tečaju je bilo 9 učencev. Hospitantinji sta bili dve. Uspehi so primeroma dobri, ako se ozira, da so morali biti razredi po raznih hišah in se ni moglo vse v pravem tiru in redu vršiti. Od bivših dijakov na tem zavodu so že štirje padli v vojni.

Gimnazija v Kranju. Izvestje tega zavoda za šolsko leto 1915/16 prijavlja slovenska spisa »Vojna in naši dijaki«, spisal Makso Pirnat, ter »Merske enote fizike«, spisal dr. Simon Dolar. Iz ravnateljstevih »Schulnachrichten« je posneti, da je bilo na zavodu 18 učiteljev in koncem leta 283 dijakov, izmed katerih pa jih je moralo 20 k vojakom. Med dijaki so bili štirje Nemci in 1 Italijan, vsi drugi Slovenci. Odličnjakov je bilo 44, 192 jih je sposobnih za višji razred, 11 jih bo ponavljalo izkušnjo, 11 je bilo neklasificiranih.

Mestni dekliski licej v Ljubljani. Pod predsedstvom c. kr. deželnega šolskega nadzornika dr. M. Opeke so se vršili zrelostni izpiti od 30. junija do 5. julija. Od 39 prijavljenih kandidat je dobilo izpričevala zrelosti z odliko 17, izpričevala zrelosti 18. Tri kandidatke so bile reprobirane na pol leta, 1 pa na celo leto.

Realna gimnazija v Belgradu. V začetku šolskega leta 1916/17 se otvorila v Belgradu realna gimnazija z internatom za tisoč dijakov. Ta učni zavod je v vojaški upravi, njegov poveljnik in ravnatelj je c. in kr. major Ribiczay. Od srednješolskih profesorjev v Osijeku so dodeljeni temu zavodu: nadporočnik Penjić, poročnik Sokolović, profesorji M. Krmpotić, dr. Kasumović, dr. Metelka in Šplait. Za prostoročno risanje je pa imenovan bivši dvorni slikar kneza Wieda, Lipa.

Kaj bo vendar s slovensko goriško gimnazijo? Eno leto so že izgubili razni slovenski dijaki. Italijanskim srednješolcem se je omogočilo lepo, da niso izgubili leta. Krivica, ki se godi Slovincem, mora nehati! V Kromeriz, kjer je goriška blaznica, je pošiljal slovensko gimnazijo goriški deželni glavar dr. Faidutti. Sedaj je prišla na dan vest, da se slovenska goriška gimnazija ne preseli še v Kromeriz, ampak da se ustanove v Trstu tečaji, združeni s konviktom, ki ga bo subvencionirala vlada. Z italijanskimi šolami je šlo vse lepo gladko, ker je tako hotelo deželno zastopstvo, na čelu mu deželni glavar dr. Faidutti. — No, kar je bilo, je bilo, tako pa ne sme biti več. Ne pomaga javno tarnanje, dolžnost pa je in zadnji čas je, da se zavzamejo vsi zastopniki slovenskega goriškega ljudstva skupno za našo srednješolsko mladino, da ne bo več tako, kakor v minolem šolskem letu, da je slovenski goriški dijak izven šole, italijanski pa v šoli! Proč z vsemi ovirami! Enakopravnost naj živi!

Izvestje c. kr. samostojnih gimn. razredov z nem.-slov. poučnim jezikom v Celju za šolsko leto 1915/16 prinaša na prvem mestu izpod peresa prof. Iv. Bračka nekrolog o bivšem učitelju na tem zavodu, Ant. Babuži, ki je 16. okt. 1915. ob Dobrodobo junaško umrl. — Ta »slovenska« spodnja gimnazija je štela ob koncu šolskega leta 144 rednih učencev, 1 hospitantinjo in 1 privatista. Po veroizpovedanju so bili vsi rim.-katol., po narodnosti je bilo 143 Slovencev, 1 pa Čeh. Učni uspeh: 18 odličašev, 94 sposobnih, 21 v obče sposobnih, 10 nesposobnih, ponavljalni izpit nima nihče, naknadni pa en učenec. — Poučevalo je 5 profesorjev in vodja. Izmed 10 članov učiteljstva tega zavoda je bilo spoznano sedem sposobnih za opravljanje vojaške službe. — Pričetek prihodnjega šolskega leta bo naznanjen po časopisju.

C. kr. velika gimnazija v Celju z nemškimi učnim jezikom je imela ob koncu šolskega leta 1915/16 — 238 rednih učencev, 14 hospitantinj in 1 privatista. Med učenci je bilo 161 Nemcev, 72 Slovencev, 1 Čeh, 1 Grk, 3 Italijani. Po veroizpovedanju je bilo 209 rim.-kat., 27 protestantov in 2 žida. — Z odličnim uspehom je izvršilo šolsko leto 29 učencev, z dobrim 183, vobče sposobnih je bilo 9, nesposobnih 13; ponavljalni izpit imajo 3, 1 pa je neredovan. — Učiteljski zbor je obsegal ravnatelja, 15 prof. in gimn. uči-

ZA SLOVENSKI JEZIK.

Kot neobvezni predmet so uvedli hrvatski jezik na višji trgovski šoli v Veliki Kaniži. Ogrske slovenske »Novine« pristavljajo temu, da naj bi se na šolah ob štajerski meji, kakor v Soboti, Lendavi in Monoštri uvedel slovenski jezik, ker imajo ti kraji trgovske zveze s slovenskim štajerjem onstran meje. — To bi bilo velikega praktičnega pomena.

teljev ter 3 pomožne učitelje. — Bodoče šolsko leto se prične 18. septembra t. l. — Na čelu letnega izvešja se nahaja spis prof. J. H. Schweidlerja: »Beiträge zur systematischen Bedeutung der Cruciferen-Idioblasten«.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem. Zopet imamo zaznamovati lep uspeh dela naše organizacije. V začetku leta smo se bali, da izgubimo draginjsko doklado, a z odličnim nastopom organizacija ni le preprečila tega zla, ampak priborila še precejšnjo vojno draginjsko doklado za leto 1916, za katero je prvotno določil dežel. odbor 500.000 K, katera vsota pa se je zopet po prizadevanju rodstva organizacije zvišala za 150.000 K, tako da bomo dobili v celem 650.000 K. Način, kako bo ta podpora razdeljena, je bil v zadnjem »Tovarišu« objavljn.

A še ne bomo mirovali. V zadnji Zvezini vodstveni seji smo sklenili se obrniti do osrednjih nemških in slovenskih učiteljskih organizacij, naj pošljejo takoj deputacije k naučnemu ministrstvu ter nam izposlujejo draginjsko doklado v izmeri, kakršno imajo državni uradniki.

Vodstvo organizacije vrši svojo nalogo, a tega ne moremo trditi o večini okr. učit. društev, še manj pa o posameznih članih, zakaj za leto 1914 dolgujejo članarino še 4 učit. društva, za leto 1915 pa so poravnala to le Laško, Ljutomersko in Ormoško učiteljsko društvo. Tako ne gre naprej, ako hočemo, da organizacija še obstoji ter se bori tudi nadalje za naše pravice! Od vsakega tovariša, vsake tovarišice smemo zahtevati toliko stanovske zavesti, da vrše napram organizaciji svoje dolžnosti ter pripomorejo vsaj z rednim plačevanjem članarine k uspešnemu delovanju. Tiste pa, ki še stoje vedno izven naše organizacije, vprašamo, ali jih ni sram uživati darov, ki smo jih priborili mi? Da bi brez odločnega nastopa organizacije kaj dosegli, menda tudi oni ne verjamejo.

Še eno nam je na srcu, in to je naš »Učiteljski vojni pomožni sklad«, ki smo ga ustanovili v začetku vojne in je njega namen podpirati po vojni posebno priznate učiteljske obitelji in bolne učitelje-vojake, ki se ne morejo na lastne stroške zdraviti. Ali imamo res tako malo srca za one, ki stoje na bojnem polju ter žrtvujejo za nas svoje vse, svoje zdravje in svoje življenje! Mogoče poreče kdo, da je to že zopet nova beračija. Ne, to ni beračija, ampak to je le opomin k izvrševanju dolžnosti napram svojim tovarišem! Nemški štajerski tovariši so nabrali v tak svoj sklad 11.000 K, a naš nima niti 500 K, in potem se še nekateri pritožujejo, ako nas nemški tovariši prezirajo!

Glasom sklepa zadnje vodstvene seje poziva tedaj Zveza vse učiteljstvo, da se zaveda svojih dolžnosti napram organizaciji in tovarišem ter o priliki izplačanja vojne draginjske doklade, to je 1. julija, 1. septembra in 1. decembra 1916 podari v »Učit. vojni pomožni sklad« na šolah III. plač. razreda 1%, II. plač. razr. 2% in I. plač. razr. 3% od sprejetih doklad.

Na posameznih šolah poberejo to šolski voditelji, izočiijo vodstvu okraj. učit. društvo, ki odpošlje skupne vsote svojega okraja Zvezinemu blagajniku tovarišu Gnusu na Dol.

Okrajna učit. društva naj ne pozabijo ljala Zveza tudi o ideji združenja vsega naznaniti Zvezi število članov, in to najmanj do 1. avgusta, da vemo potem poravnati članarino pri Lehrerbundu.

Na zadnji vodstveni seji je razprav-slovenskega ljudskošolskega in srednješolskega učiteljstva za enotno šolo in skupno delo na šolskem polju, kakor ste že čitali v »Tovarišu« pod naslovom »Za skupno delo«. Na tozadevni sestanek pošlje Zveza tovariša Flereta.

Kranjske vesti.

LETNO POROČILO (1915) O LJUDSKEM ŠOLSTVU NA KRANJSKEM.

I. Število šol: A. Javnih: 2 meščanski, 171 enorazrednih, 121 dvorazrednih, 49 trirazrednih, 46 štirirazrednih, 23 petirazrednih, 14 šestirazrednih in 6 osemrazrednih ljudskih šol, skupaj 430 šol; izmed teh je 18 deških, 13 dekliških in 399 mešanih; po učnem jeziku pa: 390 slovenskih, 34 nemških in 10 utrakvistčnih. Razen tega sta še dve štirirazredni vadnici s slov. in nem. učnim jezikom, 1 za dečke in 1 za deklice. — B. Privatnih: 4 meščanske za deklice (1 s slov., 1 z nem. in 2 s slov. in nem. učnim jezikom), 6 enorazrednih, 3 dvorazredne, 1 trirazredna,

4 štirirazredne, 7 petirazrednih, 1 sedemrazredna in 4 osemrazredne, skupaj 26 ljudskih šol; izmed teh 3 deške, 11 dekliških in 12 mešanih; po učnem jeziku pa: 14 nemških, 9 slovenskih in 3 utrakvistčne. Razen tega še 3 vadnice za deklice, vsaka s 5 razredi, in sicer 1 z nem., 1 s slov. in 1 s slov.-nem. učnim jezikom.

II. Število a) šolagodnih otrok: 49.469 dečkov, 49.300 deklic, skupaj 98.769; izmed teh obiskuje 45 dečkov in 23 deklic (skupaj 68 otrok) javne meščanske šole; 38.074 dečkov, 36.498 deklic, skupaj 74.572 otrok splošne ljudske šole; 6724 dečkov, 7128 deklic, skupaj 13.852 ponavljalne šole; 80 otrok privatne meščanske, 3460 privatne ljudske šole, skupaj 3593 otrok; — b) šoloobiskujočih otrok: 45.069 dečkov, 44.305 deklic, skupaj 89.104 otrok in 134 dečkov, 129 deklic, skupaj 263 na vadnicah.

III. Učiteljstvo javnih in privatnih ljudskih in meščanskih šol: na javnih meščanskih šolah: 10 moških, 1 ženska, skupaj 11 učnih oseb; na javnih ljudskih šolah: 497 moških, 768 ženskih, skupaj 1265 učnih oseb; na privatnih ljudskih šolah: 37 moških, 115 ženskih, skupaj 152 učnih oseb; dalje 392 katehetov, 31 učiteljic ženskih ročnih del, 6 učiteljev, 6 učiteljic in 1 katehet na c. kr. vadnici; 2 učitelja in 20 učiteljic na privatnih vadnicah.

IV. Mobiliziranih je (do zadnjega prebiranja) 206, to je 41.4% kranjskih učiteljev.

V. Število učiteljskih kandidatov in kandidatinj: a) na c. kr. moškem učiteljsku v Ljubljani je bilo 126 kandidatov; izmed teh je bilo mobiliziranih 36; zrelostno izpričevalo je dobilo 17 kandidatov in 2 eksternista; b) na c. kr. ženskem učiteljsku v Ljubljani je bilo 138 kandidatinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 36 kandidatinj, 9 eksternistinj, 1 eksternistinja za ženska ročna dela in 5 eksternistinj za otroške vrtarice; c) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Ljubljani je bilo 29 kandidatinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 29 kandidatinj in 3 za ženska ročna dela; č) na privatnem ženskem učiteljsku šol. kuratorija je bilo 44 kandidatinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 22 kandidatinj; d) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Škofji Loki je bilo 41 kandidatinj.

—r— **Odlikovanje.** Srebrno častno svetinjo »Rdečega križa« z vojno dekoracijo je dobila koleginja Avgusta Kolnikova, učiteljica v Radečah. Enako odlikovanje je dobila tovarišica Franja Zemplanova, šolska voditeljica v Bohinjski Bistrici.

—r— **Osemrazredna dekliška šola v Lichtenthurnu v Ljubljani** je priredila dne 26. junija dobrodelni koncert, katerega dohodek v znesku 213 K 89 v je poklonila deželnemu in gospejnemu pomožnemu društvu »Rdečega križa« za Kranjsko. Vodstvu zavoda se izreka od društva najpresrečnejša zahvala.

—r— **Razstava ženskih ročnih del šentjakobske šole v Mestnem domu** se je v vsakem oziru prav povoljno obnesla. Obisk je bil prav mnogobrojen, občinstvo zadovoljno. Čisti dohodek v znesku 874 K 38 v, namenjen kranjskemu, ozir. ljubljanskemu invalidskemu skladu, se je izročil v depot ravnateljstvu pomožnih uradov c. kr. deželne vlade v Ljubljani. Vsem onim, ki so na katerikoli način pripomogli k tej razstavi in k njenemu odličnemu gnotnemu in moralnemu uspehu, gre zaslužena zahvala in vse priznanje.

—r— **Vojaško odlikovanje.** Tretjič je odlikovan Bogumil Burnik iz Metlike, stotnik pri 11. polskem artilerijskem polku, zaradi ponovne posebne hrabrosti pred sovražnikom. Prvič je bil odlikovan s »Signum laudis«, drugič z vojaškim zaslužnim križcem in tretjič z najvišjo cesarjevo pohvalo. Odlikovani stotnik je sin metliškega nadučitelja tovariša Valentina Burnika. — Čestitamo očetu in sinu!

—r— **Goriški dijaki-begunci.** Veliko je takih dijakov v Ljubljani, ki si želijo o počitnicah nekoliko oddiha, zaradi tega se obrača posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani na posamezne dobrotnike Kranjske s prošnjo, da sprejmejo za dobo počitnic tukajšnje dijake-begunce, ki jih opisujejo tukajšnja ravnateljstva kakor splošno marljive in podpore vredne učence. Ponudbe naj pošljejo dotični dobrotniki blagovoljno posredovalnici za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta 38/1.

—r— **Zrelostni izpiti na učiteljsku v Ljubljani.** Na c. kr. učiteljsku so bile 6. t. m. končane zrelostne preizkušnje. Na moškem oddelku je dobil zrelostno izpričevalo Ivan Lapajne, edini četrtoletnik, ki je pa tudi že odbran za vojaško službo. Na ženskem oddelku je napravilo zrelostno preizkušnjo 42 domačih kandidat, med temi 14 z odliko; razentega so

dobile zrelostno izpričevalo še štiri bivše licejke. Izmed kandidat, ki so imele zrelostno preizkušnjo že z drugih učiteljskih, je bila ena aprobirana še za slovenski, ena za nemški učni jezik. Zrelostni izpit so napravile (razprto tiskane z odliko): Marija Armič, Serafina Baraga, Erna Bauernheim, Angela Črnologar, Erika Geiger, Pavla Gmeiner, Josipina Gradišar, Ana Grilanc, Marija Hauptman, Terezija Jakše, Amalija Jebačin, Leopoldina Jeglič, Marija Josin, Marija Jurman, Ana Kessler, Ljudmila Kiferle, Ivana Klemenc, Marija Kobelka, Karolina Kosi, Andreja pl. Lehman, Štefaniya Levec, Alfonza Lindtner, Marija Lobe, Julijana Marič, Emilija Marolt, Marija Mlakar, Albina Možina, Štefaniya Omladič, Marija Perko, Ana Petelin, Ana pl. Pilbach, Helena Piskernik, Katarina Plevnik, Ana Prestor, Ema Rudolf, Ana Šturm, Ana Šeme, Marija Špan, Vlada Verstovšek, Ludmila Vider, Vida Božič. Bivše licejke: Irma Cepuder, Pavla Herbst, Cirila Kirsch, Cirila Rakovec. Aprobirana učiteljska kandidatka Marija Dolenc je dobila izpričevalo še za slovenski, Pavla Kristofič za nemški učni jezik.

—r— **O shranjevanju sadja in povrtnine** je predaval v nedeljo na povabilo »Gospodarskega naprednega društva za šentjakobski okraj« v Ljubljani na dvorišču Ciril-Methodove hiše na Dolenjski cesti tovariš Božo Račič, učitelj iz Zagorja ob Savi, mnogobrojno zbranim poslušalkam in poslušalcem. Predavatelj je v detajlih orisal dušenje in sušenje raznih prikuh ter pojasnjeval svoja izvajanja s slikami in vsakovrstnimi preparati ter sušilnico. Občinstvo ga je pazno poslušalo, ob koncu predavanja se je pa v imenu poslušalk zahvalila predavatelju tržaška Slovenka gospa Maša Gromova za zlate besede, ki da so toliko večjega pomena, čim bolj nas tare draginja. Nato so si poslušalke pobliže ogledale razne preparate in si dale pojasniti še to in ono. Predavatelju gre prav lepa zahvala za njegov trud. — Isti tovariš je priredil v svoji šoli dne 6. t. m. praktični tečaj za sušenje zelenjave. Kasneje se vrši še dopolnilo za pozno zelenjavo in sadje. — To je v resnici uspešno delo slovenskega učitelja med ljudstvom in zanje!

—r— **Deputacija pri deželnem predsedniku.** Dne 23. junija se je predstavila deputacija šolskih ravnateljic in šolskih voditeljev slovenskih javnih in zasebnih ljudskih šol ljubljanskih deželnemu predsedniku grofu H. Attems.

Štajerske vesti.

JOSIP STEINBERGER

V najlepši prvi moški dobi je izdihnil dne 3. t. m. v bolnici usmiljenih bratov po dolgoletni, mukepolni bolezni tovariš Josip Steinberger, učitelj v Poljčanah, star komaj 26 let. — O tem izvrstnem, idealnem, navdušenem slovenskem učitelju priobčimo nekrolog prihodnjč. — Bodi ljubemu tovarišu ohranjen trajen spomin!

Društvo »Samopomoč štajerskega učiteljstva«

naznanja, da je vojna s kruto roko posegla tudi v njegove vrste. Že več drušvenikov je umrlo junaške smrti za domovino. Dostava papirjev rabi seveda v vojni več časa nego sicer, zato prosimo prispevkov 4 K za 142. in 143. smrtni slučaj šele sedaj. Padla sta junaka tovariša:

Ivan Wiedner,

šolski voditelj in kadet v nekem pohodnem polku, dne 25. novembra 1915 na Vrhu sv. Mihaela in

Evaryj Wallenko,

strokovni učitelj v Ljubnem in nadporočnik v nekem črnovojniškem bataljonu, dne 28. februarja 1916 na Doberdobski planoti.

Prispevki naj se vplačajo tekom meseca julija t. l.

Slava spominu obeh junakov!

Gaishorn, 27. junija 1916.

Odbor.

—š— **V Gradcu** je bil izvoljen za rektorja univerze vseučiliški profesor mineralogije dr. Rudolf Scharizer.

—š— **Prometne olajšave za Štajersko in za kraje ob štajerski meji.** Kakor znano, sta bila nedavno del srednje in za gorjenje Štajerske izločena iz širšega vojne-ga ozemlja ter spadata torej vbodoče v

»zaledje«. Za promet med štajerskimi kraji, ki se nahajajo v širšem vojnem ozemlju, in štajerskim zaledjem (n. pr. za potovanje iz Celja v Gradec) pa ni treba potnih listov, temveč zadostujejo identitetne izkaznice (izkaznice o istovetnosti), ki jih izdajajo politiške oblasti (okrajna glavarstva). Enake izkaznice zadostujejo tudi za promet med štajerskimi, v širšem vojnem ozemlju ležečimi (ne hrvaškimi) okraji. Za promet med kranjskimi, oziroma koroškimi in štajerskimi sosednimi občinami zadostujejo od občine izstavljene in od orožniške postaje potrjene izkaznice o istovetnosti. Kdor hoče potovati iz štajerskega širšega vojnega ozemlja v hrvaško-slavonsko širše vojno ozemlje, mora imeti dokumente, ki so predpisani za potovanja v širše vojno ozemlje, oziroma iz tega ozemlja (potni list).

—š— **Pozdrave vsem tovarišem pošilja iz ruskega ujetništva** naš štajerski tovariš Jože Hladnik, učitelj v Sevnici, s kartico tovarišu Tinetu Vrečkotu, učitelju v Šoštanju, in sicer: Aikars, 12. maja 1916. Dragi tovariš! Gotovo si zvedel tudi ti, da me je nemila usoda poglala v ujetništvo daleč od ljube mi domovine, kjer s hrepenjenjem čakam od dne do dne rešitve. Tudi Zupanek je tu, ali ne vem kje, zakaj on se je iz Kiewa odpeljal dalje, a jaz sem ostal v bolnici. Sedaj sem, hvala Bogu, še precej zdrav in opravljam razna dela. Kje so kaj drugi tovariši? Veselilo bi me, če bi se oglasil.

Tovariške pozdrave tebi in vsem tovarišem pošilja Tvoj

Jože.

—š— **Pri Št. Lenartu** v lavantinski dolini je umrl nadučitelj v pokoju Jožef Tschernuth, R. i. p.!

—š— **Osebnosti vesti.** Za definitivni učiteljski sta imenovani na ljudski šoli v Zabukovju provizorična učiteljica Marija Judničeva, na ljudski šoli v Ljutomeru-okolica prov. učiteljica Leonida Herco-gova.

—š— **Imenovanje v vojski.** Učitelj na Vranskem Rihard Pestevšek je imenovan za poročnika.

Koroške vesti.

—k— **V Šmihelu** pri Pliberku je dne 24. junija umrl posestnik Alojzij Čarf, vrl narodnjak in prijatelj šolstva. Blag mu spomin!

—k— **Glas iz daljave.** Iz hospica v Jeruzalemu se je oglasil koroški rojak učitelj Graher.

Goriške vesti.

—g— **Spomenica goriške slovenske duhovščine.** Duhovščina črniškega dekanata v Vipavski dolini je poslala notranjemu ministru princu Hohenlohu spomenico, sklenjeno o priliki uradne konference 19. junija 1916 v Sv. Križu, v kateri najprvo omenja, ker ni v deželi poklicanih ljudskih zastopnikov, se smatra duhovščina poklicano in dolžno, predložiti na merodajnem mestu čuvstva in želje prebivalstva in polaga na prvem mestu imenom slovenskega ljudstva na Goriškem k vznožju Najvišjega prestola izraze neomajne podedovane zvestobe in vdanosti do svojega ljubljene-ga carja in dinastije, se zahvaljuje nadalje vrhovnemu armadnemu vodstvu, da je moglo ohraniti z božjo pomočjo večji del cezele pred vpadom starega zahrbnega sovražnika, slovensko ljudstvo se zahvaljuje vladi, namestništvu in okrajnim glavarstvom, da so med vojno skrbeli v nepričakovano veliki meri za ljudstvo, v 5. točki prosi vlado, naj primore Gorici do slovenskih ljudskih in meščanskih šol, naj v prihodnjem šolskem letu odpre v deželi sami srednje šole, ako le mogoče; v Gorici naj se z javnimi napisi dokaže enakopravnost slovenskega ljudstva. Četrta točka spomenice se glasi dosledno: »Slovensko ljudstvo na Goriškem prosi, visoka vlada naj postavi po zgledu v sosedni kronovini Istre tudi pri naš vladnega komisarja in mu poveri agende avtonomne deželne oblasti, in sicer zaradi dejstva, da se je deželni glavar s svojimi uradi že pred izbruhom vojne umaknil iz dežele in se še sedaj, čez leto dni, ni vrnil v tako težko preizkušeno Goriško.« — Čujemo, da take spomenice odpošlje tudi ostala goriška duhovščina in da se na enak način oglašijo tudi goriška županstva proti deželnemu glavarju proštu dr. Faiduttiju.

—g— **Slovensko šolstvo v Gorici.** Iz Gorice pišejo »Slovincu«: »Goriški Slovenci najodločneje odklanjamo očitane neporabljene priložnosti šolskega pouka v uršulinski šoli. Ne bomo nava-jali vzpikov,

vsled katerih je ostala ugodna prilika ne-porabljenosti, znani so predobro slovenski javnosti. Pač pa (s ponosom) izjavljamo, da je to dejstvo najkrepkejši dokaz narodne zavesti slovenskih staršev in najlepša ocena koristi, ki bi jih naša mladina imela od šol, ki so se šele tekom vojne domislile postati vse vsem, a so bile prej ognjišče italijanstva, ki je vselej ravnilo s Slovenci kakor s pastorko. Zaupanje pa ni rastlina, ki z vetrom vzrašča in z vetrom izgine. — Goričan.

—g— **Gojencem in gojenkam goriških učiteljskih**, ki so v šolskem letu 1914/15 dovršili tretji letnik, je dovolilo naučno ministrstvo, kakor smo doznali iz zanesljivega vira, da napravijo zrelostni izpit meseca julija t. l. v Ljubljani pred posebno komisijo, sestavljeno iz goriških srednješolskih učiteljev.

Tržaške vesti.

VSEM VODSTVOM ZASEBNIH SLOVENSkih LJUDSKIH ŠOL IN VODSTVU ŠOLE PRAVOSLAVNE OBČINE V TRSTU.

Glasom razpisa c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje, izdanega 25. majnika 1916., št. 14761, je c. kr. ministrstvo za poljedelstvo naglašalo potrebo posvečati za tekoče leto posebno pozornost nabiranju travnih semen. — Ker naši kmetovalci ne uvažujejo dovolj pridelovanja travnih semen, kar je obžalovanja vredno, je država prisiljena v normalnih časih dobivati travna semena po večini iz sedaj nam sovražnega inozemstva. — Ker pa letos izostane uvoz, bi bilo pričakovati pomanjkanja semenja za obdelovanje travnikov in pašnikov, ako bi se ne porabilo in izkoristilo divje rastoče semenje. — Poljedelsko ministrstvo je zaradi tega dostavilo glavnim kmetijskim korporacijam (dež. kmet. svetovalstvom, kmetijskim družbam) posameznih dežel objave c. kr. kontrolne postaje za semena na Dunaju »nabiranje in pridelovanje travnih semen 1916.« in spomenico o nabiranju travnih semen s prošnjo, da se posveti pridobivanju in nabiranju travnih semen posebna pozornost ter da se uvede po v obeh tiskovinah podanih navodilih primerna akcija v svrhu, da se nujno odpomore sedanjemu pomanjkanju travnih semen. — Ako bi kmetijske korporacije ali deželne kmetijske družbe zaprosile sodelovanje šolske mladine, se naroča vodstvu šol in učitelstvu v ta namen, kakor za vsa kmet. dela, opravičiti šolske zamude. — Izven tega Pr. 123/233, da naj se ob žetvi uporablja šolska mladina in naj se v ta namen opravičijo vse šolske zamude, oziroma dovoljujejo v najširšem obsegu oproščenja šolskega obiska in to zlasti za učence višjih oddelkov. Kakor je bilo že sedaj določeno z oblastvenimi odredbami, naj bodo tudi odslej učenci na razpolago staršem ali tudi drugim kmetovalcem, da pomagajo pri kmetijskih delih.

Trst, 24. junija 1916.

Dr. Fabrizi I. r.

—t— **Počitniški tečaji** za učence višje obrtne in umetniške šole, kakor tudi za vajence in pomožne mladostne delavce se bodo vršili tekom letošnjih počitnic v Trstu. Za gori navedene učence se vrše tečaji jutraj, za vajence in delavce pa deloma zvečer, deloma jutraj, kakor je pač kateri prost. Pouk popolnoma brezplačen. Vpisovanje od 17. do 22. t. m.

—t— **Trgovska akademija v Trstu.** C. kr. trgovsko akademijo v Trstu je poleg šestih dijakov italijanske narodnosti dovršil tudi naš rojak Vinko Del Linz ter z odličnim uspehom napravil zrelostni izpit. Vinko Del Linz je sin znanega trgovca in posestnika Petra Del Linza v Hruševju pri Postojni.

—t— **Konvikt za italijanske učence na Dunaju.** Namestništvu svetovalstvo v Trstu objavlja, da je v konviktu, ki ga je ustanovilo c. kr. notranje ministrstvo za srednješolce-begunce italijanske narodnosti na Dunaju, prostih še 120 mest. Gojenci imajo na državne stroške knjižice, stanovanje in hrano. —

—t— **Slovenska trgovska šola v Trstu** je zaključila svoje šolsko leto 1915/16. Učencev je bilo v prvem tečaju 29 in 6 hospitantk, v drugem tečaju 14 in 3 hospitantke, v pripravljalnem tečaju 24. Šolsko leto 1916/17 se prične 16. septembra.

Istrske vesti.

—i— **Draginjska doklada istrskemu učitelstvu.** Dne 27. junija sta se predstavila pri deželni upravni komisiji v Poreču za slovensko učitelstvo tov. Fr. Venturini, šolski voditelj v Borštu in tov. Fr. Zorzenon, šolski voditelj iz Milj za italijansko učitelstvo, da pospešita nakaz draginjske doklade istrskemu učitelstvu. Zastopnika je prijazno sprejel predsednik in vladni zastopnik deželne pravne komisije blag. gospod tajni svetnik Lasciac. Razloživši mu žalosten finančni položaj, v katerem se učitelstvo nahaja radi izvanredno velike draginje, je zastopnikoma pojasnil, da je deželna upravna komisija že odredila vse potrebno ter odposlala 19. maja c. kr. deželnemu šolskemu svetu na Volosko. Draginjska doklada se nakaže od 1. januarja t. l. v isti meri, kakor državnim uradnikom. Blag. gosp. tajni svetnik je že tekom dneva zadevo urgiral pri c. kr. dež. šol. svetu. Dne 10. t. m. se je pa predstavila na c. kr. namestništvu v Trstu deputacija slovenskega-hrvatskega in italijanskega čiteljstva! O uspehu tega koraka v prihodnji številki »Učit. Tovarisa«.

—i— **»Narodni blagdan.«** Hrvatski listi so pozivali hrvatski narod in vse prijatelje Istre, naj se na »narodni blagdan«, 5. julija, spomnijo z darovi Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro. Ta poziv je imel jako lep uspeh.

—i— **Nemščina v Istri.** »Neue Freie Presse« pravi k znanemu odloku istrske deželneupravne komisije glede enakopravnosti uporabe deželnih jezikov, da se bo v bodoče pri podeljevanju deželnih služb dajalo prednost onim, ki se morejo izkazati tudi z znanjem nemščine. »N. Fr. Pr.« pravi nadalje, da je omenjeni odlok deželneupravne komisije uredil avtonomno jezikovno vprašanje po vzorcu za državne oblasti veljavnih odredb, in tako veljajo v Istri štiri deželni jeziki: nemščina, italijanščina, slovenščina in hrvaščina, in dostavlja, da ima nemščina že od nekdaj priznano mesto v rabi jezikov s strani oblasti, in na primer v območju rovinjskega sodišča je navada, da deželni zakonik izhaja poleg italijanskega in slovenskega jezika tudi v nemškem jeziku.

—i— **»Primorske Novine«,** ki bodo dnevnik, so pričele izhajati dne 1. julija na Sušaku pri Reki. — Ko je bil ustavljen »Riečki Novi List«, kar je imelo za posledico likvidacijo »Riječke Dioničke Tiskare«, je bila Reka in ostalo hrvatsko primorje brez svojega lista. Poizkusi nekaterih reških Hrvatov, da ponovno zberejo denar za potrebno kavcijo in da uredijo stvari omenjene tiskarne, so bili brezuspešni, sedaj pa je O. Ljubić, upravitelj tiskarne, prenesel del tiskarne na Sušak, in tam bo izdajal nov dnevnik »Primorske Novine«.

—i— **Po državnomadžarskih in mestnoitalijanskih šolah na Reki** je vse polno mladine s hrvatskimi priimki. To se je pokazalo v javnosti posebnim zopet sedaj ob zaključku šolskega leta. Vsi reški listi priobčjujejo priimke odlikovanih učencev in učenk, in tu je 90 odstotkov hrvatskih priimkov, natisnjenih seveda na italijanski način.

—i— **Družba sv. Cirila in Metoda za Istro** je dobila od Jadranske banke v dar 1000 K.

—i— **Krajni šolski svet** v Materiji je sklenil, da se mora kaj storiti za nadziranje šoli odraslih otrok, ki mlajše kvarijo. Naprosil je gospoda glavarja kot predstojnika občine, ki vodi policijsko službo, naj se za večje pregreške otroci od 12. do 16. leta kaznujejo po potrebi z zaporom. Nadzorstvo vodi občinski stražnik, po vseh pomagajo občinski čuvaji. Kaznuje se ostro zlasti ponočno postopanje in poškodba tuje lastnine.

—i— **Izključena učiteljska knjižnica.** Ministrstvo za uk in bogočastje je v sporazumu s ministrstvom za javna dela učenca I. letnika učiteljskega v Kopru, Petra Jurca in Štefana Petrisa, izključilo iz vseh ministrstvu za javna dela podrejenih, preko ljudske šole segajočih državnih učnih zavodov, kakor tudi iz vseh privatnih učnih zavodov enake kategorije s pravico javnosti.

—i— **Obsojen obrekovalce.** Bivši kanfarski občinski tajnik Matteo Casara je bil obsojen zaradi obrekovalanja učitelja Antona Hvale, kakor smo to svoj čas že poročali. Najvišje sodišče mu je kazen zvišalo od 6 na 10 mesecev.

—i— **50letnica pomorske bitke pod Visom** hočejo Hrvati in Slovenci v Pulju skupno proslaviti na dostojen in slovesen način. Vsa slavnost se bo vršila pod protektoratom nje ekselence Helene pl. Chmelarževe in pod predsedništvom našega znanega starine, Nikole viteza Mardešića. Priprave za slavnost, ki se bo vr-

šila dne 23. julija, so že v teku. Čisti dohodek je namenjen vdovam in sirotam padlih junakov naše pomorske in kopne bojne sile.

—i— **Družba sv. Cirila in Metoda za Istro.** Bliža se konec šolskega leta, toda 35 šol in zavetišč, kolikor jih šteje družba, bo nadaljevalo svoje rodoljubno delovanje tudi v počitnicah. V vseh družbinah šolah so otvorene takozvane narodne pisarne, v katerih družbino požrtvovalno učitelstvo vrši lepo in hvalevredno službo v korist ljudstvu. Tja prihajajo matere, žene, otroci, ki ne znajo pisati ne čitati, da zvedo, kaj jim pišejo njihovi dragi z bojišču, in v teh pisarnah se pišejo pisma, prošnje in druge slične reči. Merodajni činitelji so to lepo družbino delovanje že opetovano pohvalili.

—i— **Hrvatsko žensko učiteljske v Pazinu je dobilo pravico javnosti.** Koncem junija je došla v Pazin vest, da je tamkajšnje žensko učiteljske dobilo pravico javnosti.

Iz Dalmacije.

—d— **Profesorja sta napadla oče** in sin, ker je dal sinu ponavljalni izpit. Zgodilo se je to v Zadru v Dalmaciji. Profesor Grisogono ni mogel dati dijaku Dundi dobrega reda, ker ga pač ni zaslužil. Dijak je bil ogorčen in oče z njim. Napadla sta profesorja na ulici, oče spredaj, sin pa zadaj. Profesor se je branil, prišli so ljudje na pomoč in ubranili profesorja. V vsem mestu je zbudilo postopanje Dunde splošno ogorčenje. Sin bo sedaj delal »izpit« pred sodiščem, in deležen ga bo tudi oče.

—d— **Glavno mesto Dalmacije.** V avstrijskih jugoslovanskih političkih krogih zopet pretresava vprašanje, ali ne bi bilo umestno, da se da značaj glavnega mesta Dalmacije Splitu ali Dubrovniku, ki sta bolj ugodni za glavno mesto, kakor pa je Zader.

—d— **Oproščen obtožbe.** »Naše Jedinstvo« javlja, da je došla v Split iz Gradca brzojavka, ki naznanja, da je dr. Anton Tresić-Pavičić oproščen obtožbe veleizdajstva. Razprava je trajala 20 dni.

—d— **Dr. Peter Dešković.** Te dni je umrl na Dunaju splitski odvetnik dr. Peter Dešković, ki je igral znamenito vlogo v časih narodnega preporeda naše Dalmacije, živo sodelujoč v tedanjih narodnih borbah v Splitu in je imel velik del zasluge, da je občina splitska prešla iz italijanskih rok v hrvatske roke. Bil je prvi tajnik narodne uprave te občine, a kasneje skoro nepretrgoma član občinskega sveta. Deloval je mnogo tudi publicistično, polemizirajoč z glasili avtonomaško-italijanske stranke. In nekaj simbol preobrata v tej občini je slučaj, da je ravno on kupil palačo glasovitega vodje dalmatinskih Italijanov, Bajamontija. V zadnjih letih se je nekoliko odtegnil političnemu življenju ter se je bavil bolj s komunalnimi vprašanji. — Slava njegovemu spominu!

Splošni vestnik.

Narodna prava v Brnu. Te dni je imel češki okrajni šolski svet v Brnu sejo, ki jo je prvič vodil novoizvoljeni župan Schnitzler, Nemec, znan po svoji izjavi za narodni mir, kakor smo že poročali. Dvorni svetnik Podbrdsky je izjavil, da Čehi zaupajo novemu županu, ki naj ne odreče svoje pomoči češkemu šolstvu v Brnu. Župan Schnitzler je še enkrat izrazil upanje, da bo vojna omilila narodna nasprotja.

V Opavi bodo penzionisti npravnstveni policaji. Na seji mestnih opavskih svetovalcev je podal svetovalec Pilavka predlog, naj bi se opavski penzionisti naprosili, da bi izvrševali npravnstveno policijsko nadzorstvo nad mladino, ki se zanjo zaradi pomankanja policistov ne more nihče brigati. Mestni zastop je predlog sprejel in sklenil, da izda opavskim penzionistom v to svrhu posebne legitimacije.

Slovensko Planinsko Društvo na mnoga vprašanja naznanja, da so odprte in oskrbovane kočice v Kamniškem Bistrici, na Veliki planini in na Kamniškem sedlu. Dijaki imajo prosto prenočnino le, ako oddajo pri vstopu v kočico tozadevno izkaznico od osrednjega odbora.

Hrvatski sabor je bil odgođen. Pred zaključkom seje so sklenili poslanci, da se naj vsakemu odtegne od dijet po 50 kron. Od tako nabrane vsote se naj izroči polovica Ciril-Metodovi družbi za Istro, polovica pa za izobrazbo hrvatskih vojnih invalidov.

Za očiščenje jezika. Naučni minister dr. vitez pl. Hussarek je razposlal učnim oblastem odlok, v katerem izraza željo, naj bi se na vseh straneh delalo na to, da se iznebijo nepotrebne tujke. Odlok sam daje zgled za tako delo — pisan je brez

tujk, dočim so doslej ravno uradna naznaila bila običajno polna tujih besed. Naučni minister je rešil vprašanje o očiščenju jezika na zgleden način. Zadovoljuje se s tem, da se iznebijo le tujke, ki jih je lahko nadomestiti z domačimi besedami, vsako fanatično in brezobzirno metodo pa označuje kot nepotrebno in izgrešeno. Zlasti hoče varovati strokovne izraze, ki se ne dajo lahko nadomestiti, ker mnogokrat manjka primerne domače označbe. Tako je minister določil srečno srednjo pot in s tem obsodil vsako pretiranost kot smešno.

Razpis natečaja za črnogorske ljudske šole. C. in kr. vojna uprava Črne gore namerava popolniti izpraznjena mesta na osnovnih (ljudskih) črnogorskih šolah z izvrstnimi učitelji in učiteljicami iz Avstro-ogrske monarhije. Vsi oni, ki bi hoteli biti nameščeni na teh šolah kot učitelji (učiteljice), se s tem pozivajo, da kar najprej pošljejo svoje prošnje »C. in kr. vojnemu generalnemu poveljstvu v Črni gori, etapna pošta Cetinje«. — Prošnji, ki naj se predložijo predpisanim službenim potom, treba priložiti: 1. Krstni list. 2. Izpričevala izvršenih šol in učnih zavodov. 3. Izpričevala o položajih izpitih. 4. Domovnico. 5. Izpričevalo, s katerim politična oblast dotednjega bivališča potrjuje, da ni nikakih zaprek, da prosilec (prosilka) stopi v učiteljsko službo pod c. in kr. vojno upravo Črne gore. 6. Opis življenja (curriculum vitae). Učitelji bodo dobivali po svoji kvalifikaciji in po letih, ki so jih prebili v učiteljski službi, letno plačo 1400 K do 3400 K in poleg tega stanovanje v naravi ali pa primeren pavšal. One učiteljske osebe, ki bi mogle deco poučevati tudi v nemškem jeziku, bodo dobivale razen svojih redovitih prejemkov tudi še plačilni dodatek letnih 240 kron. Vojna uprava se bo posebnobogrila, da se prosilec zagotovo pravo, ki ga imajo do pokojnine, in pa morebitni povratek v njih dosedanjo službo.

Razgled.

— **Nemški dnevnik v Bolgariji.** V Sofiji je pričel izhajati dnevnik »Bulgarische Handelszeitung«, in sicer v nemškem in bolgarskem jeziku.

— **Prisiljeno abstinentsvo.** Norveška vlada je predložila parlamentu načrt zakona, ki odreja, da morajo biti vojaki, železničarji, tramvajski nameščenci in šoferji abstinentje.

— **Profesor dr. Teodor Pfeiffer umrl.** Pred nekaj dnevi je umrl v Gradcu profesor dr. T. Pfeiffer na oslabeledosti srca po žolčni operaciji. Star je bil šele 48 let. Pfeiffer je študiral na Dunaju zdravstvo in je bil učenec dr. Krausa. Pozneje je postal docent in profesor na graškem vseučilišču. Odlikoval se je zlasti v boju proti jetiki, in prav v veliki meri je njegova zasluga, da so ustanovili na Štajerskem vzorna zdravilišča za jetične bolnike v Hörgasu in Enzenbachu. Pfeiffer sam je bil voditelj teh zdravilišč. Tudi mnogo učiteljev je dobilo Pfeifferjevo pomoč in marsikdo ve hvalo pokojnemu Pfeifferju za trud v boju proti tuberkulozi. Vsekakor vemo ceniti tudi mi njegove človekoljubne zasluge za blagor bolnikov te vrste. Blag mu bodi spomin!

— **Umrl** je v Parizu francoski geograf Onésime Reclus, brat slavnega Eliseé Reclusa v 80. letu svoje starosti. Onésime Reclus je prepotoval mnogo sveta ter je spisal več, po vsem svetu znanih knjig.

— **Otrobi za ljudi.** Praški kemik profesor Stoklasa se je oglasil s predlogom, naj pšenico meljejo tako, da bo ostalo v moki kolikor več mogoče otrob, češ, da je bila moka, iz katere so izločeni otrobi, zdravju škodljiva, zlasti zdravju tistih, ki imajo sladkorno bolezen. Iz žita bi se na ta način lahko zmlelo 25% več moke, kakor sedaj, in bi bil kruh bolj redilen in bolj nasiten kakor je dandanes, ter bi ljudje laglje pogrešali meso. — No, tudi to bomo poizkusili!

— **Jubilej odličnega slovaškega voditelja.** Dne 28. junija je praznoval predsednik slovaške narodne stranke odvetnik Matuš Dula svoj 70. rojstni dan. Vse svoje življenje je posvetil slovaškemu narodnemu delu; po smrti voditelja Pavla Mudrona je bil izvoljen za predsednika narodne stranke.

— **Za novega rektorja češke univerze v Pragi** je bil izvoljen letos profesor dermatologije dr. Janovsky. Teologična fakulta je podala protest, ker univerza že 10 let ni izvolila nobenega teologa za rektorja, in se volitve ni udeležila.

— **Nadškof v Kolnu** je izdal z verskega stališča na vse Kolnu sosedne župnije strogo odredbo glede navijanja živil na trgu od strani kmetiškega prebivalstva. Opozarja jih tudi, da naj s prinašanjem živil ne izostajajo. To bi bilo tudi drugod umestno.

— **Papir za časnike na Nemškem.** Nemški državni kancelar je odredil, da se mora poraba papirja za časopise omejiti. V to svrhu je vlada vse časopise po velikosti razdelila na 15 vrst in vsaki vrsti razumno skrajšala obseg, ki ga ima. Tudi je prepovedala brezplačno razdajanje časopisov, izvzemši bolnicam.

— **Častni doktorji.** Iz Budimpešte poroča kor. urad: Uradni list priobčuje Najvišji sklep, ki dovoljuje budimpeštanskemu vseučilišču promovirati carja Ferdinanda bolgarskega za častnega doktorja filozofije, Nj. c. in kr. visokost presvetlega nadvojvodo Jožefa, generalfeldmaršala pl. Mackensena in turškega vojnega ministra Enver pašo za častne doktorje državnih ved in ministrskega predsednika grofa Tiszo pa za častnega doktorja prava.

— **40.000 K nagrade Szienkiewicz.** Krakovska akademija znanosti je določila 40.000 K nagrade iz milijonskega fonda Jerzmanovskega Szienkiewicz za njegovo delo »Švici zaradi osnovanja poljskega pomožnega odbora za Poljake, ki so ponesrečili in trpeli v tej vojni.«

— **Tubinsko dijaštvo pomaga spravljati seno.** Na tubinski univerzi so za košnje omejili predavanja, da morejo dijaki in dijakinje pomagati okoliškim kmetom pri spravljanju sena.

— **Ivan Franko †.** V starosti 60 let je umrl v Levovu najodličnejši sedaj živečih maloruskih pesnikov in pisateljev, dr. Ivan Franko.

PROŠNJA.

»Savinjska podružnica Slov. Planinskega Društva« je pred nekaj leti založila veliko panoramo z Ojstrice, ki velja s poštino vred 2.10 K. Panorama je napravljena iz 6 krasnih fotografij in kaže ves gorski svet notri na Koroško in Kranjsko; priprava je tudi kot izborna učilo za zemljepisni pouk v šolah, kar nazorno kaže planinski svet z nad 50 vrhovi. Ker ima podružnica še veliko zalogo, ki bi jo rada razprodala, da poplača nekaj svojih dolgov, se obračam do kolegov z vljudno prošnjo, naj kupijo za vsako šolo vsaj en izvod panorame na stroške kraj. šolskega sveta. Tako dobi šola lepo učilo, podružnica pa podporo.

V Gornjem Gradu, dne 1. julija 1916.

Fr. Kocbek,

nadučitelj in načelnik Savinjske podružnice S. P. D.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Tovariša kadet Vilko Mazi in poročak A. Gaspari nam pišeta z Dunaja, IX., Alserstrasse 4, II. Chirurg. Abt., Zim. 42: V dunajski bolnici se spominjava vseh, ki jih združuje »Učiteljski Tovariš«. Iskrene pozdrave!

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. junija 1916 K 76.417-62.

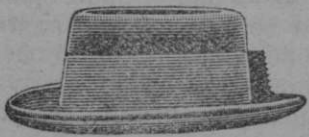
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Prva gorenjska razpošiljalnica

IVAN SAVNIK

Kranj

172

razpošilja na vse strani sveta najmoderneje in najtrpežnejše klobuke v vseh cenah in oblikah od kron 3.— dalje.

Čevlje za dame in gospode prvovrstne kakovosti prodaja pod konkurenčno ceno.

Za neugajajoče se vrne denar.

Meseca avgusta izide bogato ilustrovan cenik.

Staršem, mladino ljubom, šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in cenj. knjižnicam priporoča »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani sledeče

„Mladinske spise“

1. Mišjakovega Julčka zbrani spisi I., II., III., IV., V. in VI. zvezek	à K 1.—
2. A. Rapè: Mladini, I., II., III., IV. in V. zvezek	1.—
3. E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. in III. zvezek	1.—
4. A. Rapè: Dane	1.—
5. J. Slapšak: Turk pred Sv. Tnom	1.20
6. Jos. Ribičič: Kraljestvo čebel	—80
7. Jos. Ribičič: Vsem dobrim	1.—
8. Pav. Flerè: Babica pripoveduje I. in II. zvezek	—60
9. Pav. Flerè: F. Palnakovi spisi, I. in II. zvezek	1.—
10. Ivo Trošt: Moja setev I. in II. zvezek	1.—
11. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za mladino, I., II. in III. zvezek	—20

Umetna knjigoveznica

IVAN JAKOPIČ

LJUBLJANA, Frančevo nabrežje šte. 13

se priporoča slavnemu občinstvu za izdelovanje vsakovrstnih knjigoveških del, cenjenim gosp. trgovcem za izdelovanje vzornih knjig, vzornih kartonov, komisijških knjig za poštovalce po tvisniških cenah in sl. uradom za trpežno in močno vezanje protokolov. — Izvirne platnice za vsakovrstne slovenske knjige, vezanje knjig za bralna društva, čitalnice in knjižnice po nizki ceni. — Tiskanje pogrebnih trakov in društvenih znakov s krasnimi modernimi črkami. — Postrežba točna, delo solidno.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani

ima v zalogi naslednje knjige

1. A. Rapè: Mladini. I., II., III., IV., V. in V. Izvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.—, s pošto 16 h več.
2. J. Slapšak: Spisi Mišjakovega Julčka. I., II., III., IV., V., VI. zvezek. Cena vsakemu teh šestih zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.— s pošto 16 h več.
3. Engelbert Gangl: Zbrani spisi za mladino. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.—, s pošto 16 h več.
4. Josip Ribičič: Vsem dobrim. Cena lično vezani knjigi K 1.—, s pošto 16 h več.
5. Pavel Flerè: Palnakovi spisi. I. in II. zvezek, K 1.—, s pošto 16 h več.
6. Ivo Trošt: Moja setev. I. zvezek. K 1.—, s pošto 16 h več.
7. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za šolsko mladino. I., II. in III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov brez poštne je 20 h.
8. Emil Adamič: Slava cesarju Francu Jožefu I. I. Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 2.—.
9. Besedilo k E. Adamičevi spevoigri. Cena 5 h.
10. Dr. E. Bretl: Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? Cena 20 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.

Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva!

Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotrnici.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo Franciškanska ulica šte. 6

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštné tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, »MOJE PRVO BERILO«.